

Драган Хамовић

СТОИЦИ И ПОТОМЦИ

Саша Радојчић: *Нишија и њах*,
Завод за уџбенике, Београд, 2006.

Студија *Нишија и њах* Саше Радојчића, с поднасловом, антрополошки песимизам Стеријиног *Даворја*, може се најпре читати као систематични, непригодни допринос великој, двострукој облетници нашег знаменитог песника класицистичког усмерења, који је у незаслуженој сенци великог комедиографа и сатиричара наших и општељудских нарави.

Подударење округле године и времена објаве резултата овога истраживања заиста је само подударност, али јубилеји овакве врсте одиста добро дођу као подстицаји нашој ученој и словесној средини да искорачи из свога тромог и небрижног менталитета, са којим се управо критички дух Стерије редовно и жестоко сударао за свога времена, а судара се и сада. Из таквог менталитета проиходи и недовољност и спорадичност напора у проучавању, управо у актуелизацији наше укупне баштине, што, опет, доводи до хроничне неосвешћености наше и странпутица на које забасамо више него што се то ичим може оправдати.

Већ су чињени утемељени напори да се традицијска линија коју представља Стеријина поезија, оличена у књизи *Даворје* и песмама објављеним након те књиге, смести у темељне токове нашег песништва као једнако важан пол књижевног развоја ономе који представља наш романтизам. Радојчић, неретко у својој студији, подвлачи потребу за таквом реха-

билитацијом, не само Стерије као песника, него оних начела на којима се заснива његова и сродне поетике. Једино се ваља чувати, а тога се и Радојчић поприлично чува, опасних поједностављења, које ће, сада, фаворизовати рационалистичко-просветитељску, на рачун тзв. национално-романтичке линије, да би се подупрле тезе за неке актуелне поетичке нетрпељивости. Одатле се лако склизне у идеолошки и банални политички дискурс, који води даље од књижевности и њеног сложеног смисла.

Други кључ за читање књиге *Нишџа и њрах* огледа се у чињеници да је ту студију написао један од водећих новијих песника и књижевних тумача, као и у искуству да сви посленици *стваралачке критике* заправо, пишући о претходницима, неслучајно изабраним, проверавају сопствена поетичка исходишта. Такав је био случај, својевремено, са Јованом Христићем, којег Радојчић на више места овде наводи, који је, из интимних књижевних разлога који надрастају личне, образлагао поезију Јована Стерије Поповића, као легитимацију сопственог песничког усмерења. Стваралачки субјект, као тумач, може и мора да се аналитички одмакне не би ли сагледао изабрани предмет, али не и да поништи удео сопственог искуства. И то се и овде показује, у пуном светлу.

Да би дошао до свог тематског средишта у тумачењу Стеријине поезије, Саша Радојчић најпре излаже историјску путању рецепције овога опуса, а након тога, доста простора посвећује питању композиције књиге *Даворја*. Разматрање композиционе логике ни издалека није само филолошки проблем, настоји се овде указати на мислену и концепцијску руку самог песника, на важна значења које је кроз распоред својих поетских састава хтео да истакне. Радојчић се бавио и одређеним биографским околностима у којима настају неке од посебно маркираних песама, све да би дошао до момената који ће генерисати црту *антирройолошког њесимизма*. На тој тачки ступа на сцену Радојчићева филозофска компетенција која ће бити окосница даљег разматрања Стеријине поезије, његове, књижевно речено, слике света, конституисане не само уделом психологије и биографије, него и Стеријиним класичним образовањем, надасве учењем стоика. Радојчић доказује, подржан претходним тумачима, првенство управо поменутог утицаја наспрам, на пример, хришћанске подлоге. Циклично поимање историје, промена која је понављање, и немогућност искорака из повесних токова нити из задате структуре човека самога, у сржи је Стеријиног песимизма, песниковог сведочења о узалудности и ништавности свега што јесте.

Упошљавајући две своје вокације, књижевнокритичку и филозофску, Саша Радојчић је, пишући лепим и израђеним начином излагања, пишући неувијено када суди о одређеним ставовима које је затекао, дао студију која може подстаћи даља разматрања, с оба аспекта, једне важне песничке фигуре са средине деветнаестог века, која има шта да каже и својим нехатним и својеглавим потомцима, који мисле да све знају.

